

BAL KAOSU

Yüzyıllardır şifa dağıtan bal, teknolojik olanakların kötü amaçlarla kullanılması nedeniyle, üzerinde her türlü hileninin yapılabildiği bir gıda maddesi haline gelmiştir. Balın değerli ve talep edilen bir gıda maddesi olması, kovan başına verimliliğin doğal yollarla artırılmasının mümkün olmayışı, sahtecilik arayışlarını tetiklemiştir.

Hastasından, bebeğine, emziren annesine kadar bir çok vatandaşımız balı belirli amaçlar için tüketmektedir. Ancak güvenli bala ulaşmak her geçen gün daha zor hale gelmiştir.

Artık ballar neredeyse iki grup değerlendirilecek durumdadır; arı görmüş bal ve arı görmemiş bal. Arı tarafından üretilen bal da dahi usulsüzlüklere rastlanabilmektedir. Glukoz şurubu veya şeker arılara yem olarak verilerek daha kolay bal elde edilmesi sağlanmaktadır. Burada arı temel fonksiyonlarını yerine getirebilmekte, ancak oluşan balın özelliği çiçek veya çam salgısı ile beslenen arınınkinden çok farklı olmaktadır. Diğer bir deyişle, elde edilen ürün insan sağlığını riske atmasa da, tüketicinin bal yerine şeker tüketmesine neden olmaktadır. Diğer yandan, süzme bal adı altında piyasaya verilen fakat tamamen laboratuvar koşullarında üretilmiş olan sahte ballar da piyasada yerini almış durumdadır. Glukoz, fruktoz, biraz polen, bal aroması ve renklendirici sahte balı oluşturulmaktadır. Sahte bal üretiminde laboratuvar analizlerini şaşırtmak, hileyi saklamak için tüm olanaklar seferber edilmekte, Tarım Bakanlığı ile sahteciler arasındaki kovalamaca yıllardır sürüp gitmektedir. Zaman içinde sahte bal teşhisi için yapılan analiz sayısı artırılıp, tespit için kademeli analizler uygulanmaya başlanmıştır.

Ülkemizde üretilen balın kanayan tek yarası bu olmayıp, diğer bir önemli problem ise kalıntılardır. Maalesef yıllar önce arıcılarımızın yanlış bir uygulaması ile peteklere bulaşan naftalinlerin kalıntıları halen arındırılmamıştır. Bu konuda uzun zamandır mücadele verilmekte olup, balda rastlanan naftalin sıklığı oldukça ciddi azalma göstermekle beraber, hala balda naftaline rastlanmaktadır. Peteklerin temel petek üretiminde yeniden kullanılması bu döngüyü yaratmakta başlıca etkendir. Kontrol ve denetimlerde gerçek balda naftalin analizleri, bu sorun Ülke gündeminden düşene kadar hassasiyetle yapılmalıdır.

Balda veteriner ilaç kalıntıları da, geçmişte bal ihracatımıza ciddi darbeler vurmuştur. İnsan sağlığının korunması amacıyla Türk Gıda Kodeksi'nde verilen limitlerin üzerinde bulunan veya izinsiz kullanılan veteriner ilaçları balda gıda güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

Genelde gıda maddelerinde, özelde ise balda yapılan yanıltmalar ve sahtecilik girişimlerinin, tüketici tarafından fiziki inceleme ile fark edilmesine olanak bulunmamaktadır. Tüketicinin güvenli ürün tüketmesinin yegane yolu eğitimden, örgütlenmeye, istihdamdan kontrol ve denetime sistemlerin sağlıklı işleminin sağlanmasıdır. Böylece tüketicinin korunmasının yanı sıra, dürüst üreticinin de haksız rekabete uğramaması sağlanacaktır.

Yukarıda sözü edilen konularda kontrol ve denetim yapma yetkisi Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndadır. İlgili Bakanlık denetimlerini sürdürmekte, elde edilen sonuçları kamuoyu ile paylaşmaya çalışmakta ise de, gerek denetimde, gerekse laboratuvar eleman sayısı ve laboratuvar olanaklarının yetersizliği denetimlerin gereği gibi yapılamamasına yol açmaktadır.

Diğer yandan gıdanın tüm sektörlerinde olduğu gibi, balda da üretici örgütlerinin yeterince bulunmayışı ve üreticinin eğitimsizliği büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dağınık ve küçük boyutlu bal üreticileri, süzme bal üreten üretim yerlerinde kayıtdışı işletmelerin de bulunması kontrol ve denetimde devletin elini zayıflatmaktadır.

Bal sektöründe sorunların giderilmesi için ivedilikle;

- *Resmi kontrollerin laboratuvar dahil her aşamasında elemanı sayısı artırılmalı ve laboratuvar alt yapısını yeniden düzenlemelidir.*
- *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın idari olarak yeniden yapılanmasını bir an önce tamamlamalı, yeniden yapılanma aşamasında gıda ile ilgili yetkilerin tek elde toplanması hedefinden sapılmamalıdır.*
- *Üretimde kullanılan veteriner ilaçlarının ruhsatlı olması ve doğru zaman ve dozda kullanımı sağlanmalıdır,*
- *Çevrede kullanılan ve bala bulaşması muhtemel olan zirai mücadele ilaçlarının da izlemesi yapılmalıdır*
- *Kayıt dışılığın önlenmesi için, kamuda seferberlik başlatılmalı, kurumlararası koordinasyonu artırmanın yolları aranmalıdır.*

Temennimiz doğal bitki florası çok zengin olan ülkemizde arıcılığın gelişmesi ve güçlenmesi, bu alandaki haksız rekabetin önlenmesi, sadece baldan değil yan ürünleri olan polen ve arı sütünden de tüketicilerimizin çokça yararlanabilmesi ve bu ürünlere ilişkin ihracat potansiyelimizin artmasıdır.

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası - Yönetim Kurulu